

ОМБУДСМАН НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ЗДРАВΟΣЛОВНОТО ХРАНЕНЕ ПРИ ДЕЦАТА

ПРАВА НА ДЕЦАТА С ХРАНИТЕЛНИ АЛЕРГИИ

Доклад за оценка на състоянието

София, май 2023

Националната институция за правата на човека (НИПЧ) – омбудсман на Република България, е специално упълномощена да насърчава и защитава правата на децата.

Съществуването на независим механизъм, посветен на защитата на правата на децата, носи важно послание за децата: че те имат права и че има различни средства за тяхната защита.

В своята дейност омбудсманът разглежда жалби и сигнали, свързани с нарушени права на децата, самосезира се винаги в случаите в които установи, че има действия или бездействия на различни органи, с които те нарушават правата на децата и техния най-добър интерес. Изготвя специални доклади по теми, които засяга големи групи деца, организира инициативи и други събития, свързани с детските политики. Омбудсманът е извел като приоритет защитата на правата на уязвимите групи деца, като особено важно за него е системно да се работи с деца и да се развива детското участие.

Важна част от работата на омбудсмана на Република България е партньорството с гражданските и родителските организации, с които работи по различни теми, свързани с децата, тяхното здраве, образование, физическо развитие, с правилното им хранене и грижа за децата, които имат различни потребности.

В Годишният доклад, който изготвя за своята дейност и внася в Народното събрание за разглеждане, омбудсманът прави преглед на основните политики, насочени към благосъстоянието на децата в България, като анализът се извършва както въз основа на жалбите, които са постъпили до омбудсмана през наблюдавания период, така и от наблюдението и независимият мониторинг по правата на детето на обществената среда и на действията, предприети от държавните органи. Основната цел на доклада е да се изведат рисковете и бариерите пред правата на детето, да се отчетат проблемите, пред които родителите се изправят, както и да се отправят препоръки, които да

мотивират институциите да поставят детето и неговите права в центъра на своето внимание, за да се подобрят политиките и практиките за деца и семейства в страната ни.

Институцията на омбудсмана остава устойчиво сред адресатите на позиции, открити писма и становища на неправителствени и родителски организации: институцията е сезирана за всички важни и ключови въпроси в областта на правата на децата, като изграждането на Националната детска болница, за спорта и децата, за дългото затваряне на училищата по време на COVID пандемията, за медицинските изделия и лечебните храни, за децата с увреждания и децата със СОП.

Системно сред темите присъства и темата за здравословното хранене на децата в детските заведения и в училищата, особено храненето на децата с алергии. Тези жалби обхващат над 10 % от общия брой жалби и сигнали, засягащи правата на децата и техния най-добър интерес. Сериозен проблем в България е, че липсва статистика за децата с хранителни алергии, но се предполага, че на всеки 100 души един е с хранителна алергия, на практика може би са повече. За омбудсмана е важно да се планират национални политики, които са адекватни и ефективни, но те трябва да се основават на реални данни, защото броят на децата с хранителни алергии и непоносимости в България расте. Въпреки това липсват конкретни проучвания и актуална статистика на засегнатите деца.

През годините в институцията редовно постъпват жалби от родители, които търсят подкрепата на омбудсмана, за да бъде осигурено правото на децата на подходящо хранене в детските градини и в училищата. Особено голяма е групата на децата, които имат алергия към глутена – цьолиакалия. Родителите отбелязват, че за децата е особено важно да не се хранят с продукти, които съдържат глутен. Единственото решение за тях е да спазват стриктна диета. За съжаление продуктите без глутен са много по-скъпи от останалите, те са предимно вносни и осигуряването им е сериозно финансово перо за семействата. Според родителите, които се обръщат към омбудсмана,

децата са дискриминирани както в детските заведения, така и в училищата. Системата на хранене на децата с глутенова алергия се променя бавно и то най-вече благодарение на активистите от Асоциация Цьолиакия България „Живот без глутен“. С усилията на родителите и с подкрепата на омбудсмана, чрез препоръките, които изпраща към компетентните органи е променена частично нормативната уредба, издадено е специално указание за храненето на децата с алергии в детските градини, на родителите е разрешено да внасят храна в детското заведение. Установи се, че добра практика се развива в община Варна, където е изготвен специален Сборник с рецепти, по който се планират седмичните менюта в детските заведения за деца с различни алергии и непоносимости.

За съжаление такъв Сборник с рецепти липсва не само в Столична община, но и в национален план. Родителите пишат, че в София има две частни кухни, в които се приготвя храна за деца с алергии, но и двете са за деца до 3 годишна възраст. Децата, които влизат в групата от 3 до 7 години нямат същите хранителни нужди, като децата под 3 години, и за тях няма подходяща кухня, от която при необходимост да се взема диетично меню. Много малко от детските градини приемат да приготвят храна за деца с хранителни алергии, като това определено дискриминира децата.

Пред какво са изправени родителите, които трябва да приготвят храна за децата си: тя трябва да бъде приготвена в рамките на деня, като готвенето обикновено започва в 5 часа, следва пакетираното ѝ по специален начин и в специални съдове. Учениците нямат възможност да си претоплят храната в училище, затова се хранят със студена. Към тежките им раници се прибавя и отделна чанта, в която се носи храната. Изискването към мястото където те се хранят, почистването му с мокри кърпи, често ги прави странни в очите на техните съученици и често те стават обект на присмех.

Сред проблемите, които се поставят във връзка с децата с алергии, са и отношението на самите лекари към заболяването и правилните насоки, които трябва да се дадат на родителите и на децата. Ранната диагностика е важно

условие, за да не се стига до редица допълнителни усложнения. Педиатрите трябва да познават самото заболяване и да подкрепят със съвети социалната интеграция на децата с хранителни алергии.

Приемът на децата в училищни и извънучилищни структури също е актуална тема, която често се поставя пред омбудсмана. Детската градина или училището е важно място за тяхното социализиране и хранителната непоносимост не трябва да бъде повод за изолиране на детето.

Особено тревожно е положението на децата от малките населени места, като към омбудсмана се обърна майка на дете, което е с диагноза „Алергия към белтъка на кравето мляко“. Те живеят в село в община Сандански. Детето не посещава редовно детската градина, защото не може да бъде осигурено неговото изхранване, съобразено с установената алергия. Майката твърди, че по време на пандемията са ѝ отказали да приемат храната, която тя приготвя в къщи, като причина са ѝ посочили въведените забрани. Организирана е среща с диетолога на община Сандански, който я информира, че „не може да бъде изготвено специално меню за детето, защото това ще коства много разходи, време и договорите за кетъринга за храненето на децата в детските заведения не могат да бъдат актуализирани“. Директорката на детската градина просто е предложила на майката да спре детето от детската градина или да поеме цялостно храненето му. Въпреки предоставените медицински документи в градината, доказващи, че детето има алергия само към белтъка на кравето мляко, майката е трябвало да носи по три пакета с храна, както и отделна кутия, която да бъде за евентуална проба от Регионалната здравна инспекция (РЗИ).

Омбудсманът изпрати специални препоръки до община Сандански, до РЗИ, до министъра на здравеопазването. В Годишният си доклад за дейността си, омбудсманът има специална глава за наблюдение на международните актове в областта на правата на човека. В нея всяка година се извършва мониторинг на прилагането на Конвенцията за правата на детето на ООН в България, страна която е поела редица ангажименти по изпълнението на

нейните разпоредби. За целта се изпращат специални въпросници към органите за закрила, като през 2023 година във въпросника към Министерството на здравеопазването (МЗ) се включи следния въпрос „Какви действия са предприети през 2022 година по наредбите за здравословното хранене на децата и на учениците? Как е гарантирано храненето на децата с алергии? Има ли издаден Национален рецептурник за хранене на децата с хранителни алергии в детските градини и училища“. В отговор на това от МЗ дадоха частични отговори на въпросите, като се отбеляза, че в партньорство с СЗО е разработен нов софтуер за оценка на хранителния прием от страна на децата и учениците, както и за извършване на здравен контрол на процеса. Проведени са няколко обучения на специалистите от РЗИ. Публикуван е Сборник с рецепти и ръководство за здравословно хранене на деца до 3 – годишна възраст, Сборник с рецепти за деца от 3 до 7 годишна възраст. В ръководствата са включени принципите на диетичното хранене при основните заболявания на децата, като може да се съставя подходящо индивидуално меню за децата с непоносимост към глутена или кравето мляко. Омбудсманът намира, че този отговор е повече формален и не дава важните отговори, които очакват родителите. Не се дава информация защо липсват указания за деца с хранителни алергии, актуална наредба и специален рецептурник, който да регламентира храненето на тези деца в детските градини и училища и съответно да улеснява персонала в предоставянето на адекватни грижи за деца със специални хранителни потребности.

Въз основа на своята ежедневна работа за защита на правата на децата, познаването на добрите практики, в т. ч. и на европейските и международните стандарти за здравословно хранене на децата и учениците с особена грижа към децата с различни алергии, омбудсманът намира, че спешно трябва да се постави този въпрос във фокуса на общественото и институционално внимание, като препоръчва:

- Да бъде актуализирана Наредба № 37 от 2009 година за здравословно хранене на учениците;

-
- Да се осигури онлайн достъп до „Сборник с рецепти за училищни столове и бюфети“; който да може да се ползва свободно, а не да се търси по различни пътища и то срещу големи суми.
 - Да се изготви специална наредба за храненето на децата със специални хранителни потребности, като се възложи на Националния център по общественото здраве изготвяне на специален рецептурник, включващ подходящи рецепти за храненето на децата, който да се използва от всички детски заведения, училища и резидентни услуги за деца.
 - Да се извърши национално изследване за децата с хранителни алергии, като започне системно събиране на статистически данни;
 - Да се проведе информационна кампания сред учители, лекари, родители за хранителните алергии при децата, като се повиши не само тяхната информираност, но и чувствителност към проблема.
 - Да се изготви национална форма на План за индивидуален прием на детето с алергии в детските градини и училище.
 - С подкрепата на СЗО да се изследва европейска и международна практика по този въпрос.
 - Засилване на контрола от страна на компетентните органи по отношение на производителите на храни за диетично хранене, както и да бъде задължен хорега сектора да включва реална информация за алергените в храната.
 - Комисията за защита от дискриминация да образува производство относно наличие на дискриминация в детските градини и училища по отношение на храненето на децата с алергии.

За националният независим орган е много важна и полезна специализираната информация за родителите, учителите, за децата, като в тази

посока сайтовете на родителските организации и асоциации дават необходимите ресурси. В своята работа омбудсманът ползва информацията на Асоциация Цьолиакия България „Живот без глутен“ и Фондация „За храната“.

Особено вълнуваща и полезна беше срещата на екипа на омбудсмана с младите родители и доброволци от Фондация „За храната“, които имат кауза и следват своите цели за здравословното хранене на децата, техните родители, баби и дядовци. Вдъхновяващи са техните мечти за здрави и щастливи български деца. Те се борят за осигуряване на истинска храна и запазване на традициите. Искат да постигнат промяна, като споделят знания и умения.

За националния омбудсман грижата за децата и приоритизиране на техните права, създаване на благоприятна обществена среда за тяхното развитие, е сред основните му задачи, затова омбудсманът стана партньор в Националната кампания „Революция в храненето, организирана от Фондация „За храната“, която ще се проведе на 12 – 13 май 2023 година. Нека заедно да се включим в Националната кампания, да покажем на децата ни, че българското общество го е грижа за детското здраве и благополучие.